

Ds. L.J. Geluk, Rotterdam

Het historische altaar hersteld

En Elia herstelde het altaar des HEREN dat verbroken was.

1 Koningen 18:30b

Tegenover één staan 450.

Eén profeet tegenover zo velen: dat is een zwakke positie.

Maar die ene is een dienstknecht van de machtige God van Israël, de anderen zijn dienaren van een machteloze afgod.

Die velen treden wel op met veel vertoon, maar zij wortelen in het niets.

Die ene heeft zijn wortels in de historie van Israël, in Gods weg met dit volk, in Gods verbond met dit volk, in God zelf, de almachtige.

Op de berg Karmel staan die ene en die velen tegenover elkaar.

Hun geloof staat tegenover elkaar.

Wanneer de machteloosheid van de god van de velen, de afgod, Baäl, de god van de vruchtbaarheid is gebleken, treedt die ene, Elia, naar voren om het volk aan te spreken en zijn werk te doen.

Daar op de Karmel is een kleine ruïne: de restanten van een altaar, ooit toegewijd aan Israëls God.

Wanneer dat is geweest?

Wellicht in de tijd toen ook een altaar op de berg Ebal gebouwd mocht worden (Deuteronomium 27:5).

Dat was in de tijd na de intocht, de tijd dat Israël alle reden had zich te verwonderen over de weldaden van zijn God, die zijn volk in dit mooie land deed wonen, zoals Hij herhaaldelijk had beloofd.

Die verwondering is echter van korte duur geweest.

Er zijn andere tijden gevolgd.

Niet alleen werd één plaats gekozen, waar de HERE zijn naam deed wonen en een altaar werd opgericht, maar Hij werd vergeten, zijn schone dienst verwaarloosd, zijn gebod afgeschaft.

Het altaar op de Karmel werd nooit meer gebruikt.

Niemand kwam daar nog om te bidden, de Heere te danken, zijn naam te prijzen.

Hij was niet meer in tel.

De afgoden hadden het voor het zeggen.

Zijn altaar werd verbroken.

Omvergegooid, opzettelijk verwoest door tegenstanders, afvalligen van Israëls God.

Het eerste wat Elia doet is dit oude, historische altaar herstellen.

Op de plaats waar lang geleden mensen hebben gestaan om de HERE aan te roepen, dáár wil hij *nu* staan en roepen tot Israëls verbondsGod, die zich niet in zwijgen hullen zal, maar zal blijken te zijn de God die leeft, de God die antwoordt. Elia herbouwt het altaar, dat ooit bestond uit 12 grote stenen, naar het getal van de stammen van Israël.

Zó sluit Elia, de dienstknecht van de HERE, aan aan de historie, aan Gods verbond met het volk.

Dan blijkt dat de HERE niet veranderd is en dat Hij Elia in zijn geloofsdaad niet teleurstelt.

Ondanks alle destructieve krachten toen en nu houdt Hij het heft in handen.

Inhoud

Het historische altaar hersteld 105
Ds. L.J. Geluk, Rotterdam

Het rode paard – christen zijn in een apocalyptische tijd 106
Dr. H. Klink, Hoornaar

Het belang van Kohlbrugges prediking voor onze tijd (III) 109
T. van Es, Alblasserdam

Twee actualia 112
Ds. L.J. Geluk en dr. H. Klink

Een woord van Blaise Pascal

Je kunt je gemakkelijk van de juistheid van Gods wet verzekeren door haar eenvoudigweg na te leven.

Het rode paard – christen zijn in een apocalyptische tijd

*Tijdens een conferentie van Franstalige christenen, die ik enkele jaren geleden in Dyon bezocht, maakte iemand mij attent op een boek, dat sinds die tijd een wezenlijk bestanddeel uitmaakt van het geestelijk reservoir waaruit ik dankbaar putten kan. Ik bedoel het boek *Il Cavallo Rosso* (Het rode paard) dat in 1983 verscheen en van de hand is van de nog in leven zijnde Italiaanse schrijver Eugenio Corti (geboren 1921 in Lombardië).*

Ik wil in dit artikel iets kwijt over de verschijning van dit boek, over de auteur en over zijn boodschap. Ook wil ik een verband leggen tussen wat hij met zijn oeuvre beoogt en de kerkelijke situatie in Nederland.

De geschiedenis van een boek

Eugenio Corti heeft 10 jaar lang aan *Il Cavallo Rosso* gewerkt. Het is dan ook een lijvig boek geworden, van maar liefst 1100 pagina's. Toen het in 1983 gereed was, was het zaak om een uitgever te vinden. Dat viel niet mee, omdat veel uitgeverijen – gerenommeerde en ook minder bekende – niets in eventuele publicatie ervan zagen. De reden voor weigering: het boek was té christelijk. Het zou om die reden niet verkocht worden. Gelukkig werd in Milaan een klein drukkertje, Ares, bereid gevonden het boek toch nog op de markt te brengen.

En ziedaar! Het boek werd gedurende meer dan twintig jaar een bestseller. Ondanks het feit dat de officiële kritiek nauwelijks of geen aandacht aan het werk besteedde – en als dat gebeurde, was het in negatieve zin – prijkte het boek jaar op jaar op de lijst van de meest verkochte boeken. Ook na de eeuwwisseling hield de verkoop ervan geen halt. Onlangs beleefde het boek zijn 20e druk. Het boek trok ook in het buitenland de aandacht. Het is inmiddels vertaald in verschillende talen, o.a. het Frans, het Spaans, het Roemeens en het Japans.

Colofon

Ecclesia, voorheen 'Kerkblaadje', is een uitgave van de Stichting Vrienden van Dr. H.F. Kohlbrugge en verschijnt zaterdags om de veertien dagen.

Redactie: Drs. M. den Admirant, Ds. J.K. Vlasblom, Mw G.M. van Ommen-Middelkoop

Eindredactie: Ds. L.J. Geluk en Dr. H. Klink

Vaste medewerkers:

Drs. J.G. Barnhoorn, Dhr. T. van Es, Dr. R. Fernhout, Dr. M. Verduin en Ds. I.J. Wisse.

Redactieadres: Dorpsweg 11, 4223 NA Hoornaar, tel. 0183-581321

Internet-adres: www.ecclesianet.nl

Abonnementsprijs: € 19,50 per jaar

Administratie: Baron Bentinckstraat 51, 7731 EK Ommen tel. 0529 456729, Postbankrekeningnr. 88 71 47

Adm. Ecclesia/Kerkblaadje te Ommen of Bankrekeningnr. 34.89.69.619 t.n.v.

St. Vrienden van Kohlbrugge te Ommen

Druk: drukkerij Ridderprint, Ridderkerk

Enkele jaren geleden verscheen in Amerika een Engelse vertaling.

Vooral in Italië dus, maar ook daarbuiten maakte het boek furore. En het merkwaardige is dat vooral jonge mensen er sterk door worden aangesproken. Enkele jaren geleden bezocht een Italiaanse journaliste de schrijver. Ze kwam zo onder de indruk van zijn persoon dat ze in boekvorm een verslag deed van deze en volgende ontmoetingen en van de reacties op het genoemde werk. Zij kwam tot de conclusie dat Eugenio Corti, die een overtuigd katholiek is, bij jong en oud een snaar weet te raken, zo zelfs dat jonge mensen door het boek weer aansluiting vinden bij de Rooms katholieke kerk. Er ging van het boek een zuiverende en bewarende werking op de jonge mensen uit. En dat is begrijpelijk. De auteur is bij machte om op een heel fijnzinnige manier te schrijven over ontluikende liefde tussen jonge mensen, over de omgang van jongens en meisjes en datgene wat ontmoetingen over en weer oproepen. De taferelen die hij schildert zijn levensecht en tegelijk doortrokken van een christelijke geest, van voorzichtigheid en teerheid, ja van echte liefde, die gepaard gaat met trouw. Toen vorig jaar tal van jonge mensen zich na het overlijden van paus Johannes XXIII verzamelden op het plein bij het Vaticaan en zichtbaar ontroerd waren, heb ik meerdere keren moeten denken aan het verslag van de journaliste. Zülke jongeren zullen het zijn die zich aangesproken weten door het boek *Il Cavallo Rosso*.

De schrijver

Wie is Eugenio Corti? Wie het het interview van de bewuste journaliste legt naast het boek *Il Cavallo Rosso*, wordt veel duidelijk over het leven van de auteur. De roman blijkt namelijk sterk autobiografisch van karakter te zijn. Corti is geboren in 1921. Hij was 18 jaar oud toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Hij woonde in Besana in Brianza niet ver van het Como-meer en van

Milaan: een rustig, typisch noord-Italiaans dorp. Toen de oorlog uitbrak stond hij op het punt te gaan studeren in Milaan. De oorlog veranderde zijn leven en dat van zijn vrienden grondig. Mussolini zwaaide in Italië de scepter. De jongens van het dorp werden opgeroepen zich in Milaan te melden voor rekrutering. De jonge soldaat Corti kwam in Rusland terecht, waar de Italianen de Duitse legers moesten ondersteunen. Hij maakte mee, hoe zijn eenheid, dankzij de snelheid van de Duitsers en het geringe verzet van de Russen door konden stoten richting de Wolga. Toen viel de winter in, het tij keerde en in de bittere winter van 1942/43 zagen de Italianen en Duitsers zich gedwongen om in bittere vrieskou de terugtocht naar het Westen te aanvaarden. Corti was één van de weinigen, die het er levend af heeft gebracht. In zijn boek *Slechts weinigen kwamen terug* (Engelse titel: *Few returned*) doet hij verslag van deze barre terugtocht. Met temperaturen van 25 graden onder het vriespunt en bij een snerpande wind moest groepjes soldaten honderden kilometers te voet afleggen. Daarbij werden ze constant opgejaagd door de Russische soldaten, die elke tegenstander zonder enig pardon doodden. Het is Corti met enige anderen gelukt om door de Russische linies heen te breken en het Westen te bereiken.

In 1943 werd Mussolini door een staatsgreep, die de teruggekeerde Corti toejuichte, gegrepen en werd een poging gedaan om Italië los te maken van de alliantie met nazi-Duitsland. De Duitsers zagen zich genooddaakt in te grijpen en bezetten Italië. Daarop besloot Corti, die inmiddels een door de wol gevefde soldaat was, zich aan te sluiten bij de geallieerde strijdkrachten om zo te strijden tegen de nazi's. Hij werd officier van een Italiaanse eenheid. Twee jaar lang heeft hij, vaak met groot gevaar, zijn leven ingezet om de opmars van de geallieerde legers vanuit Sicilië naar het noorden te ondersteunen. De belevenissen daarvan heeft hij neergelegd in het boek *De laatste soldaten van de koning*, dat verscheen in 1956 en dat in 2003 in het Engels is vertaald (*The last soldiers of the king*).

Wie zich in het werk van Corti verdiept, hoeft niet lang te zoeken naar een verklaring voor zijn wens om met de geallieerden mee te vechten. Zonneklaar wordt dat hij daarvoor koos om principiële redenen. Hij was een overtuigd christen, met een grote liefde voor de Rooms-katholieke kerk, een liefde die hem in Besana, het rustieke dorp waar hij opgroeide, meegegeven was.

Moderne ideologie en haar verwoestende gevolgen

Zoals gezegd: het boek *Il Cavallo Rosso* is sterk autobiografisch. In de hoofdfiguur van het boek, Michele, herkent de lezer meer en meer de schrijver zelf. Het opval-

lende is dat Michele, als hij in 1940 gerekruteerd wordt te kennen geeft, dat hij, als hij moet strijden, het liefst naar Rusland zou gaan. Zijn motief is tekenend, zij het dat het ietwat argeloos aandoet. Hij heeft namelijk gehoord dat men het in het communistische Rusland zonder het christelijke geloof wil stellen. Hij acht dat onmogelijk! Hoe kan een land dan floreren? Als hij de kans krijgt, wil hij dat met eigen ogen zien.

Michele (Corti zelf) komt in Rusland terecht en daar zijn hem de ogen open gegaan voor het grote gevaar van de communistische en van de nazistische ideologie en de fatale gevolgen van beide heilsleren. De ene is openlijk antichristelijk (het nazisme), de andere ideologie probeert haar antichristelijke ideologie te maskeren onder het mom van te zoeken naar een rechtvaardiger wereld. Beide zijn meedogenloos en zaaien haat en verderf en zijn de antipode van echt authentiek christendom. In Rusland heeft Corti gezien waar het communisme het land gebracht had – in totale armoede en morele ontreddering. Hoewel... de eigenlijke Russische bevolking haakte naar het geestelijke voedsel dat de kerk kon schenken. Het werd haar niet gegund. Corti is er ooggetuige van geweest hoe het volk de nazi's aanvankelijk vol enthousiasme binnenhaalde. Dom genoeg hoopte het dat de Duitse 'bevrijding' een nieuw leven zou inluiden. Niets was minder waar. Zij moordden hele dorpen uit, waardoor de gewone Rus zich tegen hen keerde. Daarvan maakte Stalin gebruik. Om in het gevlei van zijn eigen bevolking te komen, begon Stalin als hij zich tot zijn volksgenoten richtte niet meer met het woord 'kameraden', maar met de christelijke woorden 'broeders en zusters'. Het communisme herstelde zich dankzij de wreedheden van de nazi's en de dubbelhartige propaganda van Stalin, met alle vreselijke gevolgen van dien, vooral voor de soldaten die tot in Duitsland toe gevochten hadden. Na de oorlog werden ze 'beloond' met opsluiting in Siberië: ze waren te gevaarlijk geworden, omdat ze in aanraking waren gekomen met de westerse wereld.

Nadat hij zich in de laatste oorlogsjaren aangesloten had bij de geallieerden werd het Corti duidelijk hoezeer het communisme infiltreerde in zijn land. Veel communisten waren er op uit, om zodra de oorlog over was, een staatsgreep te plegen, teneinde Italië communistisch te maken. Gelukkig werd mede door de Amerikaanse strijdkrachten iets dergelijks voorkomen. Wat niet voorkomen werd, is dat er in Italië een grote links-communistische stroming bleef bestaan. In het Italië van na de oorlog moest hij tot zijn ergernis aanzien dat zij zich ontwikkelde tot een belangrijke machtsfactor. Corti kon dit moeilijk verdragen. Hij was een christen. Vanuit zijn diepe christelijke gemoedsleven, dat door alle levenser-

varingen heen steeds zuiverder ging functioneren, voelde hij gedurig beter aan waar in zijn bizarre wereld de schoen wrong. Dat wat hij in het eenvoudige dorp waar hij opgroeide had meegekregen aan geloof, verliet hem niet, maar bleek een bron te zijn waaruit hij voortdurend kon putten. Het gaf hem een werkelijke levensvisie, die er toe deed, waarmee hij opgewassen was tegen de tijdgeest! Welk een contrast was er tussen een christelijke en een ideologische levenshouding, tussen een christelijk land en een niet-christelijk, liberaal of communistisch land, tussen een christelijk Europa en een niet-christelijk Europa! Steeds duidelijker werd hem dat hij in de oorlog niet alleen maar meegemaakt had hoe volkeren met elkaar in botsing kwamen, maar vooral hoe geesten op elkaar botsten, de geest van het ongelooft en de geest van het geloof.

Wat hij tot zijn grote spijt in de jaren ná de oorlog in Italië moest ervaren, was dat de mensen het christelijk geloof meer en meer verkwanselden en inruilden voor wat geen heil kón bieden: een linkse ideologie. En het ergste was, dat het moderne ideologische denken in de jaren zestig en zeventig ook de kerk nog eens doortrok!

De roeping tot het schrijverschap

Corti heeft in de jaren na de oorlog het steeds meer als zijn roeping gezien om te schrijven. Het geweer werd ingewisseld voor de pen. Wat was hem veel duidelijk geworden! In verhaalvorm zou hij op een eigentijdse manier de schoonheid en lieflijkheid van het christelijk geloof kunnen schilderen en dat tegen de achtergrond van de barbarij van het ongelooft, waar hij zoveel van gezien had, dus tegen de achtergrond van een apocalyptische tijd. Hij is daarin voortreffelijk geslaagd!

Ik wil daar twee voorbeelden van geven. Daarna wil ik aangeven waaróm ik zijn boeken van zo grote betekenis acht.

In het boek *Il Cavallo Rosso* vertelt Corti over de thuiskomst van een van zijn vrienden. Deze was tegen wil en dank in het laatste oorlogsjaar in de buurt van Berlijn terechtgekomen, waar hij getuige was van de onmenselijke wreedheden, die in dit geval begaan werden door de Russische soldaten.

De man bereikt na tal van omzwervingen zijn eigen dorp in Italië, waar zijn jonge vrouw en kind wonen. Zij hebben hem in jaren niet gezien. Er blijkt niemand thuis te zijn. Dan komt een jongetje aanrennen, dat terugdeinst voor de 'vreemde' man die daar staat. De gewezen soldaat vraagt zich af of het zijn zontje is en probeert hem naar zich toe te lokken. Tevergeefs. Dan komt er een vrouw aanlopen. Ze schrikt terug voor de 'vreemdeling'. Dan volgt een onwennige, maar emotionele

begroeting. Zij probeert het ventje ervan te overtuigen dat die ongeschoren man, zijn vader is. Wat een geluk valt hem in de weken en jaren daarna ten deel!

Maar... Corti geeft enkele hoofdstukken verder ook weer wat er vijftien jaren later gebeurt. We zien dezelfde vader zitten in dezelfde keuken waar hij bij terugkomst voor het raam naar binnen had gekeken. Zijn vrouw zit nu naast hem. Grote zorgen en ook boosheid tekenen zich af op zijn gezicht. Zijn vrouw probeert hem te sussen, bezorgd als ze is dat het tot een definitieve breuk zal gaan komen tussen haar man en hun inmiddels 20-jarige zoon, van wie de vader zo zielsveel houdt.

Waarom is de man zo boos? Waarom laat hij de kalmerende woorden van zijn vrouw nauwelijks toe en stapt hij op om door het donker naar het centrum van het dorp te gaan, waar een lokaal is, waar wat gedronken kan worden? Laten we zien wat er gebeurt. Een tiental meter voor het lokaal stopt hij. Vanuit de verte kijkt hij naar binnen. Hij ziet er zijn zoon en dan maakt de boosheid voor een deel plaats voor mildheid. Hij herinnert zich de woorden van zijn vrouw en na een poos vanaf een afstand naar binnen gekeken te hebben, draait hij zich om en loopt naar huis. Hij weet niet wat hij doen moet. Verdriet en machteloze woede vechten om de eerste plaats. Wat was er aan de hand? Welnu, zijn zoon was de laatste tijd veranderd. Links geworden, uiterst links. Hij kwam met allerlei ideeën thuis, die zijn vader nauwelijks begreep. Maar dit had hij wel door: ze deugden niet. Waar hij ze opdeed? In het lokaal, waar hij zojuist naar had staan staren. Van wie? Van een moderne priester, met wie zijn zoon ook die avond weer zat te praten. Zijn zoon! – de jongen die van klein af aan priester had willen worden en die, vanaf het moment dat hij in aanraking kwam met een van de lokale geestelijken zo veranderd was... Maar wat kon hij, eenvoudige werkmán, daartegenover stellen, dan veel verdriet, veel zorg en, zoals zijn vrouw het hem voorhield: veel gebed!? Vertwijfeld kwam hij thuis. Wat ging er niet door zijn vrouw heen, toen ze hem in de ogen zag en die vertwijfeling opmerkte. Ze waren verraden door... de kerk, die hun gelovige zoon, in plaats van het geloof te geven, het geloof *ontnomen* had....

Veel aangrijpende dan ik het hier schets, *schildert*, ja schildert Corti, deze zo herkenbare situatie.

Op het eind van de oorlog maakte Corti iets mee, wat voor hem van veel betekenis is geweest: hij was als officier belast met het zoeken naar een weg voor zijn manschappen door het Apenijnengebergte. Te voet kwamen hij en een andere officier in een typisch Italiaans dorp terecht, dat verscholen lag tussen twee heuvels. Een riviertje liep dwars door het dorp. Terzijde van het dorp

stond een klooster. Zij informeerden bij de abt naar de omgeving. Die was hun zeer ter wille. Uit heel zijn houding bleek dat hij een oprecht en waardig man was. Bij het weggaan schudde de abt het hoofd. Hij had diep medelijden met zulke jonge jongens van voor in de twintig, die de last moesten dragen van de schuld van hen, die deze oorlog veroorzaakt hadden. Hij drukte hen uit diepe pastorale zorg op het hart om de vijand nooit te gaan haten en te denken aan hun zieleheil, als zij een gewonde soldaat, ook al was hij een vijand, wellicht in uiterste toestand aantreffen. Als Corti het klooster verlaat, gaat er veel door hem heen.

“We hielden nog eens halt op de weg die afliep naar het lager gelegen land, om het daar gelegen stadje Subiaco met zijn middeleeuwse muur die haar klooster steunt in ons op te nemen. Beïnvloed als ik was door mijn opvoeding op school, die, zoals alles in de huidige cultuur, gevormd was door de destructieve geest van de Verlichting – de filosofie die een manier gevonden had om alles verdácht te maken – was er maar weinig waar ik een vooroordeel tegenover had in het moderne Italië. Maar wanneer het me overkwam dat ik in aanraking kwam met een van zulke oude streken, intact als in een geïsoleerde plaats, zoals op die dag, dan merkte ik hoezeer dit in overeenstemming was met mijn geest. Ik voelde alsof ik een erfenis van onze voorouders bijeenverzamelde, en ik verzamelde het met een spontaneïteit en een dankbaarheid, alsof het iets betrof dat voor me bewaard was geworden en ik al te lang had gemist. Zo

met dit inzicht, in die dagen van desintegratie, bevestigde mijn geest zichzelf en voedde deze zichzelf en bouwde deze zichzelf op...”

Corti en dr. W. Aalders

Dat is de werking van de levende traditie, waar ook de overleden dr. Aalders zo van hield. Men voelt aankomen: hier wordt een schrijver geboren, die ertegen protesteren zal dat de kerk haar historie verkwanselt. Daarin was Corti, zonder het te weten, éénsgeestes met dr. W. Aalders, die in 1988 enkele artikelen schreef over de Rooms-katholieke kerk. Hij legt er de vinger bij dat deze kerk leed aan traditieverlies en verwerd tot denominatie. Het gold zei hij ook de Gereformeerde kerken en de Hervormde kerk. En zijn grote zorg om de totstandkoming van de PKN hing daarmee samen: het betekende nóg minder inhoud, nóg minder authentiek kerkelijk gezag, nóg minder verworteling en nóg meer traditieverlies. De kerk is geworden tot denominatie! Terwijl dr. Aalders als theoloog gepassioneerd naar voren bracht waar het in de kerk om hoort te gaan, doet Corti dat tot op de dag van vandaag op een aanschouwelijke manier in literaire vorm.

Hierover valt veel te zeggen. Welnu, na de vakantieperiode wil ik in enkele artikelen ingaan op Aalders' houding ten opzichte van de kerk (en het SoW-proces) zodat duidelijk uitkomt wat hij oprechte en eenvoudige christenen, waar ook Corti (getuige zijn boeken) zoveel affiniteit mee heeft, in déze tijd te zeggen heeft.

T. van Es, Alblisserdaan

Het belang van Kohlbrugges prediking voor onze tijd (III)

2. De vleeswording van Christus

De vleeswording van het Woord geeft aan hoever de Heere Zich heeft moeten vernederen en de onderste weg heeft moeten gaan om ons van onze hoogte af te halen en weer neer te zetten waar wij horen, nl. de onderste weg, de plaats onder God. Daarover spreekt Kohlbrugge uitgebreid in zijn geschrift over Mattheüs 1. Hij ziet die vleeswording al in het paradijs beginnen. Want in de moederbelofte aan Adam en Eva is het allemaal begonnen. De Zoon van God heeft door de belofte te geven Zijn tocht door het vlees van de mens aangevangen. Zijn 'wording' is toen begonnen. De Zoon van God is niet 'toevallig' geworden uit de genoemde namen in het geslachtsregister, maar Hij heeft hen speciaal uitgezocht en als het ware uitgeroepen, zoals Jacob op zijn

sterfbed tegen Juda: 'Gij zijt het'. Wie het geslachtsregister van de Heere Jezus beziet, mag bij elke naam die er genoemd wordt denken dat de Zoon van God heeft gezegd: 'Gij zijt het!'. 'Eva, gij zijt het!', 'Rachab, gij zijt het!', 'Thamar, gij zijt het!', 'uit u wil Ik geboren worden'. Daarvan getuigt het Mattheüsevangelie. "Het is het boek met daarin een beschrijving, hoe Jezus Christus, wat het vlees aangaat, *geworden* is. Van de geboorte van onze Heere, als van het slot en de voleinding van Zijn worden, is pas later van het 18^e vers af sprake."¹ Op aangrijpende wijze zegt Kohlbrugge hoe Christus daar gestalte aan heeft gegeven. Hij had geen gedaante noch heerlijkheid dat wij Hem begeerd zouden hebben. "Hij is de mensen gelijk geworden. Dat zijn wij niet! "Niet?" Nee, nee, en nogmaals nee! Wij willen niet erkennen, dat wij

van nature zijn zoals andere mensen. Er mogen er zijn, die boven ons staan, hetgeen wij dan ook erkennen, omdat wij niet anders kunnen, maar velen, zeer velen staan beneden ons, en wij staan niet met hen gelijk.² Zo ook E. Böhl: "God zendt Zijn Zoon in de gelijkheid van het zondige vlees (Romeinen 8, vers 3). De Heiland komt in de persoon van de zondaar als zulk een, die de persoon van de zondaar droeg, in gelijkheid van vlees der zonde."³ Hij is om onzentwil arm geworden, letterlijk arm, zodat Kohlbrugge opmerkte over de giften van de wijzen uit het oosten: "Had de Heere der heerlijkheid een geschenk van mensen nodig? Ja, want Hij was arm, en had anders *niets* voor de reis naar Egypte gehad."⁴ Dat begon dus al bij Zijn geboorte en het is Zijn hele leven zo gebleven. "Daarom moet ons ook de overeenkomst niet verwonderen, die er bestaat tussen al datgene, wat de Heere wedervaren is, en wat al de Patriarchen, wat het Israël Gods, wat al de heiligen en profeten en getuigen Gods bejegend is en wat wij ervaren." Dat moeten wij niet willen oplossen met een zogenaamde typen-leer. Want zegt Kohlbrugge verder: "*Worden, ontwikkeling, vervulling, voortzetting van het vervulde* is door God alles op Zijn tijd bepaald en naar die verordening vastgesteld. Aan deze ordening, aan deze raad en dit doen Gods mag alle verstand en vernuft des vleses niet aankomen, moet er van afblijven, moet veeleer daarbij te niet en met zijn oordeel tot dwaasheid worden."⁵ Christus is niet alleen door en in hen geworden, maar door de eenheid van Christus met de Zijnen, die er vanaf den beginne is geweest, wedervoer hen wat Christus zou wedervaren en geloofden zij in Hem Die komen zou, in Hem, Die hun klachten en jubel zou overnemen en tot de Zijne maken zou. Waar het Woord Gods ten tijde van de profeten gesmaad en verworpen wordt, werd Christus, het Woord Gods, gesmaad en verworpen.

Vanaf het begin speelt bij Kohlbrugge dus de mystieke band een rol die van de gelovigen en Christus een dusdanige eenheid maakt dat zij nooit te scheiden zijn geweest. Daar heeft de gelovige dan wel weet van, "want allerwege, waar van vlees en zijn voorrechten, beloften, drijven en willen, kracht en geschiktheid, wandelen en dienen afstand gedaan is, waar men blijmoedig wegvallt met al zijn willen, waar God weer tot God gemaakt en als de levende God erkend en geloofd wordt, zoals Hij Zich in Zijn ontferming het vlees niet schaamt, zoals dan ook Lea door de Heilige Geest deze belijdenis in de naam, dien zij de zoon gaf, samengevat en in de zoon, die toch slechts vlees was, op- en ingelegd heeft: daar is het Woord, daar is de openbaring van Christus."⁶

Er staan vele zondaren in het geslachtsregister van Christus. Zondaren die voor ons zedelijk gevoel bui-

ten de boot vallen. Maar Christus rekent hen er door genade bij, "want", zegt Kohlbrugge, "zo hebben zich de heiligen getoond, dat zij mensen, vlees, dat zij *zondaren* geweest zijn; maar te midden onzer ongerechtigheid hebben zij toch nooit het bevel Gods laten varen; hoezeer ook met tegenkanten, hebben zij toch zich aan de gehoorzaamheid der gerechtigheid onderworpen en zichzelf met hun beweringen verworpen, waar hun Gods gerechtigheid openbaar werd, omdat het hun daarom ging, niet dat zij bleven, maar dat het Woord *Woord* en dus *God God* bleef."⁷ Dat woord steekt ons! Echter, zien wij hoe Christus Zich vernederd heeft en uit hen geboren wilde worden, dan kan het niet meer zo zijn dat wij ons boven hen verheffen. "Een ieder uit God geborene, voor wie Gods geboden niet zwaar zijn, belijdt dat hij mens is, en kan met Tamar goed overweg. Wat niet uit God geboren is, is te engelachtig, heeft daarom behoefte aan legendeheiligen, wier heiligheid toch louter gruwel is."⁸ Toch gaat dit niet zo gemakkelijk, want "terwijl zo Gods wonderbare goedheid tot ons neerdaalt, is het de aard van het vlees om dit doen Gods in de wind te slaan: het droomt zich immer een mystieke verhouding, verheft zich tot een willekeurig geestelijk standpunt, en ziet dan met geringschatting over dat heen, wat hem van het doen der bevelen Gods in het *zichtbare* voor de voeten ligt. In zulk een stand, waarin men het inwendige te hoog, het uitwendige te gering acht, waarin men om hetgeen men van Godswege te doen heeft, heenloopt en er vanaf gaat, om in een voorgewend geestelijker gebied met dienst en opoffering Gode en zichzelf een heiligheid voor te huichelen, wordt men onbewust door de geestelijke boosheden in het hemelse naar satans wil bedrogen en tot allerlei eigenwillige, zichzelf-zoekende godsdienst verleid. En daarin zit juist het ergste bedrog, dat men het kwade, waarin men zich juist in zulk een weg verstrikt vindt, zo erg niet aanziet, in zover men daarbij maar zijn vroomheid weet staande te houden."⁹

In de Psalmen kunnen wij van David het tegendeel leren: "David bezat geen gekunstelde vroomheid. Hij was mens." "Alle vlees maakt het evenzo en wordt voor het aangezicht des Heeren door Heilige Geest overtuigd, dat het overtreden heeft het Woord: "Gij zult niet begeren." In zulk vlees heeft Hij, Die alleen heilig is, Zich niet geschaamd, noch gevreesd te zijn gekomen, in zulk vlees is God openbaar geworden."¹⁰ Let vooral op dit 'openbaar geworden'. De wording van Christus kwam al openbaar in de genoemde voorouders, die zelf totaal zondaar waren. "Want de mens, die de heerlijkheid en de ere Gods verloren heeft, wil zich toch volstrekt voor God handhaven, als had hij ze nog; en zoals nu deze hoogmoed zich tegen de genade van Jezus Christus stelt, zo maakt de mens zijn ingebeelde eer, alsof hij heer was

onder God en erfgenaam en uitdeler van de zegen, van het scheppen en zich vermenigvuldigen, naar de loop der wereld zichzelf tot schande. En van de waarheid – dat alle begeren van hetgeen God hem niet geeft, en waarvan hij eigenwillig zich ontdaan heeft, *zonde* is – kan iemand zo weinig zich ontslaan, als hij zich van het begeren kan ontslaan en van de begeerte. Wat nu? De mens blijve op de plaats, waarheen hij door het rechtvaardig oordeel Gods geworpen is, en hij verheffe zich niet daarboven, al ware hij ook vol van alle genade, of vol geweest. () Ach, de arme mens, daar wil hij op de pijnbank der quasi-devotie zijn leden kastijden, om zichzelf te rechtvaardigen, en om niet te vallen voor God, en Zijn genade te geloven. Arme mens, het sta dan met u, zoals het wil, en er kome van wat het wil; verloren is toch in ieder geval verloren, en erger dan verloren kan het dan immers niet worden: wat anders verliest gij dan, wanneer gij tot de genade toetreedt, wat anders dan uzelf en uw lust!”¹¹

“Slechts daarom gaat het, o mens, of gij dit gelooft en erkent: dat gij, niet zo half en half, maar geheel en al zoals gij zijt, zo weinig God, Zijn Wet, leven en gerechtigheid liefhebt, dat gij één enkele vervulling van uw begeerte boven alles voortrekt, al staan hemel en hel daarbij. – Wie dit van zichzelf getuigt, en niets anders van zich wil weten, die zal God rechtvaardigen in Zijn Woorden; en omdat het hem er om gaat, dat de Wet blijve en gelde, en dat God in Zijn recht is, zo wordt hij onderwezen, waar Wet en zonde blijven, en hij ervaart, hoe de genade, die hem in zijn verloren toestand draagt, hem genoeg wordt om hem te leiden, en hem in onberispelijkheid van geest, hart en lichaam te bewaren tot de dag van Christus. God is de Eerste en de Laatste bij hen, die uit gelove gerechtigheid zoeken, en Zijn Naam aanroepen: maar zij zijn met hun deugd en heiligheid, met hun wil en offers weggefallen; want in Zijn wil zijn zij geheiligd...”¹²

“Door ongehoorzaamheid, door afval van de levende God is de mens (zijn wij) uit het leven in de eeuwige dood weggezonden, en zo van de moederschoot aan een oproerling naar vlees, tegen God, tegen Zijn Woord en Zijn almachtige genade, tot aan zijn (tot aan onze) dood toe. – De Heere echter stond in onze plaats *in ons vlees* – Hij was geen *zondaar*, Hij kende geen zonde, Hij heeft geen zonde gedaan, maar omdat het Gods welbehagen was, *wilde Hij het*, en werd zonde voor ons, en dat werd Hij door Zijn komen in ons vlees. Hij werd niet vlees zoals wij, namelijk door afval en ongehoorzaamheid, maar Hij kwam naar de eeuwige raad en wil, in gehoorzaamheid aan Zijn Vader en begaf Zich in onze zonde, in onze vloek, in onze dood. () De eeuwige liefde van God daalde dus neer in onze

vergiftigde toestand, opdat Zijn heilige Naam weer heerlijk en het vergif van de slang, van de duivel vernietigd en onschadelijk gemaakt zou zijn. Gods oneindige liefde openbaarde zich in vlees, opdat een mens-kind, opdat wij Zijn goedertierenheid aanschouwen zouden.”¹³

In zijn verklaring over Johannes 1 zegt Kohlbrugge over deze vleeswording: “Weet gij, wat ‘vlees’ hier betekent? ‘Vlees’ betekent hier niet het vergankelijke, dat aan onze beenderen kleeft; ‘vlees’ betekent een mens met lichaam en ziel, die echter in een toestand leeft, waarin hij van God gescheiden, van Hem, zijn Leven, vervreemd is, en waarin hij zich ganselijk onbekwaam gemaakt heeft, om de wil van God te doen, waarom hem dan ook de eeuwige dood wacht. Zulk vlees is voor God vervloekt en heet voor Gods heilige ogen ‘zonde’, en gelijk het verdorven is, kan het ook uit zichzelf niets anders, dan alles verderven, ook het goede, dat hij nog te doen krijgt. Het Woord is zulk vlees geworden; denk het u zo zondig, zo ellendig, zo gruwelijk en afschuwelijk voor de Wet, als gij wilt, zo zeg ik nochtans met luider stem: *Zulk vlees is het Woord geworden*. Desniettemin bleef Het het Woord; nochtans bleef Het het onschuldige en onbevleete Lam. Wat het geworden is, werd Het om onzentwil, werd Het in onze plaats, werd Het, *omdat de Vader dat zo wilde hebben*, tot onze behoudenis.”¹⁴

Welke troost is er nu voor ons in de vleeswording van het Woord te vinden? Kohlbrugge zegt daarover: “En nu uw vlees en bloed? Zal het, omdat het ganselijk onbekwaam is, ja ook onwillig, om in één enkel woord van de geboden van God te blijven, daarom de oorzaak kunnen zijn, dat gij bedrogen uitkomt, dat voor u enkel verdoemenis overblijft? Ja toch, bijaldien gij met het vlees te rade gaat! Wandelt door de Geest, zo zult gij de begeerlijkheden van het vlees niet volbrengen (Galaten 5, vers 16 naar de grondtekst). Verstaat gij dat? Dit zijn de begeerlijkheden van het vlees: nevens God staande te willen blijven in eigen kracht en in zijn eigen rechtvaardigheid; en dit zijn er de vruchten van, dat men zichzelf en anderen in het verderf stort. Gij hebt het Woord, Christus, blijf daarin! Toen Hij vlees werd, is Hij uw vlees en bloed insgelijks mede deelachtig geweest. Dat is uw eerste troost. Zo is Hij dan uw barmhartige en getrouwe Hogepriester geworden, in alle dingen verzocht zijnde, gelijk als wij; in iedere verzoeking van vlees en bloed kan, wil en zal Hij ons te hulp komen. Daar Hij vlees geworden is, zo heeft Hij in Zijn vlees uw vlees medegedragen op het hout, en heeft daaraan het vlees met zijn bewegingen, werken en begeerlijkheden teniet gedaan, en in Zijn dood u in het vlees gerechtvaardigd. Dit is uw tweede troost. Omdat Hij vlees geworden is, zo heeft hij ten spijt van het vlees

de Geest der heiliging voor u verworven, en gelijk Hij u van alle zonden gereinigd heeft in het bloed van Zijn kruis, schenkt Hij u genadiglijk deze Geest, opdat gij niet vraagt naar hetgeen vlees en bloed er tegen inbrengen, maar vraagt naar het Woord, Hetwelk gezegd heeft: 'Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde', en 'Ziet, Ik ben met ulieden al de dagen, tot aan de voleinding der wereld' (Mattheüs 28, vers 18 en 20). Dat is uw derde troost tot verzekering van uw zaligheid.¹⁵

Noten

- 1 H.F. Kohlbrugge, *Overdenking van het eerste hoofdstuk van het Evangelie van Mattheüs*, Amsterdam 1939, blz. 1.
- 2 H.F. Kohlbrugge, *Schriftverklaringen over Efeze en Filippenzen*, Houten 1991, blz. 168.
- 3 E. Böhl, *Ter verwerping*, Amsterdam 1888, blz. 52.
- 4 H.F. Kohlbrugge, *Iets over Mattheüs 2, 3 en 4*, vraag en antwoord 7. Zie hieronder meer over dit geschrift.

Twee actualia

Een Belgisch drama

Het drama van de twee meisjes, Nathalie en Stacy, die in Luik in het holst van de nacht spoorloos verdwenen, heeft vele reacties opgeroepen. Inmiddels is waar gebleken wat werd gevreesd: zij zijn niet meer in leven. Het lichaam van beide kinderen, onder riooldeksels weggestopt, is gevonden. Wie zal de doorstane angst en vernedering van die twee kunnen beschrijven? Wie is de dader, die zich met zijn boze en zieke geest aan hen heeft vergrepen? Politie en justitie hebben daar voorlopig nog werk aan. Ondertussen zijn emoties en vormen van meeleven op grote schaal losgekomen. Alomt roept men ach en wee en is men getroffen door het lot wat deze kinderen overkwam. En van de twee had de jongste, Stacy, in haar korte leven al zo veel meegemaakt! Wie dit gruwelijk gebeuren met deernis overziet, stelt niet alleen vast dat hier een pedofiel op walgelijke wijze is bezig geweest, maar dat ook anderen dwaas en harteloos hebben gehandeld. Welke moeder die haar verantwoordelijkheid ook maar enigszins verstaat, zit om een, twee uur in de nacht in het café en laat "haar" jonge kinderen maar rondlopen?

Het Luikse drama bevestigt dat er in België en daarbuiten heel erg veel mis is met het gezin en het gezinsleven. Onze cultuur is doodziek. Zij kweekt mensen die alleen maar voor de pret willen leven. Zij lacht smadelijk om ware liefde, om huwelijk en huwelijks-trouw. En wie zijn op grote schaal daarvan de dupe? Kinderen, in al hun kwetsbaarheid.

L.J. Geluk

- 5 H.F. Kohlbrugge, Mattheüs 1, blz. 3.
- 6 Idem, a.w., blz. 13.
- 7 Idem, a.w., blz. 15.
- 8 Idem, a.w., blz. 20.
- 9 Idem, a.w., blz. 25-26.
- 10 Idem, a.w., blz. 37.
- 11 Idem, a.w., blz. 39-41.
- 12 Idem, a.w., blz. 41-42.
- 13 Uit: H.F. Kohlbrugge, *Iets over Mattheüs 2,3 en 4*. Dit schitterende, slechts eenmaal eerder uitgegeven werk (*Amsterdamsch Zondagsblad*, jg. 4, 1891; aanhaling blz. 40) komt D.V. eind dit jaar uit bij Den Hertog te Houten in een bundel onbekende en zeldzame preken en verhandelingen onder de titel *Troost Mijn volk*.
- 14 H.F. Kohlbrugge, *In den beginne was het Woord*, zeven leerredenen over het Evangelie van Johannes, hoofdstuk 1: 1-18. Amsterdam 1914, blz. 88-89.
- 15 Idem, a.w., blz. 89-90.

Balkenende III?

Vrijdag 30 juni kwam er een einde aan het kabinet Balkenende II. Wat er achter de schermen in de kleinste regeringspartij zich voorgedaan heeft, zal wellicht een raadsel blijven. Was er onderlinge tweestrijd tussen Loesewies van der Laan en Alexander Pechtold? Of kon was er nadat een nieuwe partijleider gekozen was ruim baan gemaakt om zich eindelijk los te maken van het kabinet, waar D66 vanaf het begin ongemakkelijk in zat? Dit laatste zal wel de reden geweest zijn voor de move van die partij. Want om voor het oog van de hele wereld een kabinet te laten vallen vanwege een paspoortkwestie – wie kan het uitleggen? Als ik dit schrijf is oud-premier Lubbers in opdracht van de koningin bezig om het verder regeren van de grootste coalitiepartijen voor enkele maanden mogelijk te maken. Nu het beter gaat met de economie en het CDA in de peilingen er beter voorstaat, zij het premier Balkenende gegund om zijn beleid min of meer af te ronden. Het valt te hopen dat voor veel maatregelen het kabinet niet zozeer aangewezen is op loyaliteit van de LPF (evenals D66 een onberekenbare factor), maar vooral op die van de kleine christelijke partijen. En dat ter wille van het land en wellicht ook ter wille van een betere verkiezingsuitslag voor de christelijke partijen dan de peilingen tot voor kort deden vermoeden.

H. Klink